

שבת קמא: (תחילת הפרק) עד קמג. (סוף הפרק)

ביאור מושגים

דימוע - תפוח תרומה שהתערב **בפחות 1000** תפוחי חולין - כל התפוחים **אסורים**, (התערב 1000 תפוחים בדיוק - עיין תוס' 'שנפלה') תפוח תרומה שהתערב **ביותר מ1000** תפוחים - **עקרונות** התערובת **מותרת**, עם זאת תיקנו חכמים שיוציאו (בצורה אקראית) תפוח אחד מהתערובת ויתייחסו אליו כתרומה. התנאים נחלקו מה אופי התערובת לפני הוצאת התפוח. האם זהו טבל מדבריהם והפרשת התפוח מקבילה להפרשת תרומה מטבל. או שעקרונות התערובת היא היתר גמור אלא שיש דין צדדי (שאינו משפיע על מעמד שאר התפוחים) המחייב להפריש תפוח מהתערובת.

בסיס לדבר האסור והמותר - מגש שיש עליו חפץ אסור וחפץ מותר. כשאנו בוחנים את שאלת טלטול המגש אנו צריכים להתמודד עם **שתי בעיות**: 1. טלטול המגש, 2. טלטול החפץ האסור. **לגבי טלטול המגש** - נקבע כי כאשר ישנו על המגש חפץ מותר משמעותי - **מותר לטלטל את המגש** למרות שהוא גם בסיס לדבר האסור (וזהו ההיתר הידוע של 'בסיס לדבר האסור והמותר').

לגבי טלטול החפץ - **כשיש ברירה** - יש לנער את החפץ האסור ולקחת רק את המגש ואת החפץ המותר. **כשאין ברירה** (לא ניתן לנער את האיסור או שאנו רוצים לפנות את המקום מכל החפצים) - מותר לטלטל את החפץ האסור ע"י המגש (טלטול מן הצד).

משנה

1. מותר לקחת **ילד** כשבידו **יש אבן**.
 2. מותר לקחת **סלסלת פירות** כשבתוכה **יש אבן**.
 3. מותר לטלטל **תרומה טהורה** או **חולין** יחד עם **תרומה טמאה**.
 4. **ר' יהודה**: מותר להעלות מדימוע (עיין ביאור מושגים).

ההיתר בסעיפים 2 ו3 תקף רק במקרים הללו (עיין ביאור מושגים):

1. **לא ניתן להוציא את החפץ האסור או את החפץ המותר מהסל.**

2. **צריך לפנות את המקום מכל חפציו.**

3. **המוקצה (האבן) הוא חלק מדופן הסל (ולכן אינה מוקצה).**

רבא: לבוש מתבטל לאדם חי, חפץ שאינו לבוש מתבטל רק לאדם מת ולא לאדם חי.

חכמים התירו לקחת ילד עם אבן (למרות שהיא לא מתבטלת לילד) רק כאשר יש לילד צורך פסיכולוגי בכך.

היתר זה אינו משום פיקוח נפש אלא משום צורך גדול - לכן לא התירו ליטול ילד עם דינר - מחשש שהדינר יפול ואביו יבוא לטלטלו.

היתרו של ר' יהודה מבוסס על ההנחה שהחובה להרים תפוח מהתערובת (עיין ביאור מושגים) **איננה כדי לתקן את התערובת**. ר"י סובר שהתערובת היא היתר גמור אלא שיש **זרישה צדדית** להרים תפוח מהתערובת ולהתייחס אליו כתרומה. לכן לפי ר' יהודה הרמת התפוח **איננה תיקון** התערובת והיא **מותרת בשבת**.

ר' שמעון בן אלעזר, סבר גם הוא שהרמת התפוח **איננה תיקון התערובת** וכלל זאת הוא **אסר להרים את התפוח בשבת** - הוא התיר לאכול תערובת כזאת בשבת רק אם אוכל בצד אחד ומתכוון שהתפוח המדובר יהיה בצד השני.

משנה

1. **אבן שעל פי חבית** - מונחת לבדה - מטה על צידה ומפילה. מונחת בין חביות - מוציאה ואז מטה.

2. **מעות על הכר** - מנער את הכר והן נופלות.

3. **לכלוך שעל כרית** - כרית מבד - מקנח בסמרטוט יבש. כרית מעור - שוטף אותה.

חפץ אסור (מעות/אבן) הנמצא על חפץ מותר (חבית/כרית):

1. **מה עדיף לטלטל - את האיסור או את ההיתר?** כשהטירחה להזיז את האיסור זהה לטירחה להרים את ההיתר - עדיף לטלטל את ההיתר. כשהטירחה להזיז את האיסור קטנה יותר - יש להרים את האיסור.

2. **מתי האיסור הופך את ההיתר ל'בסיס לדבר האסור'?** **שכח את האיסור** - ההיתר נשאר היתר ומותר לטלטל את האיסור אגב ההיתר. הניח את האיסור **בכוונה** - החבית הופכת להיות **בסיס לדבר האסור** ואסור להזיזה.

3. **מתי מותר לטלטל את האיסור עם ההיתר?** א. כאשר **לא ניתן לנער את החפץ האסור**. ב. כאשר **צריך את המקום של החפץ האסור**.

הערות:
 1. הלכה כרב אשי.
 2. היו אמוראים שכאשר רצו להזיז חפץ שעבורם היה מותר אבל עבור אחרים היה מוקצה - היו חוששים ללעז הבריות ומשתמשים בקולא זו כדי למנוע את הלעז.

קולא ייחודית במקום הפסד
 אם שכח מוקצה בחצר יכול להניח עליו או לידו דבר היתר ולטלטל את המוקצה אגב ההיתר.
 מהו מקום הפסד שבו מפעילים קולא זו ר' אושעיא: קולא זו שייכת במקום הפסד רגיל.
 רב אשי: קולא זו שייכת רק במקום צורך מיוחד - במקרה של מת.

הגמרא הופכת את דעת ב"ש וב"ה, ולמסקנה ב"ה הם המקילים.

מהמשנה יש חיזוק לשיטת ר' יוחנן שאסור לזרוק פירורים גם אם הם קטנים מכזית. תוס' גורסים ששיטת ר"י היא שיותר לזרוק פירורים הקטנים מכזית על פי הגירסה בברכות נב:

בספוג הסחיטה היא פעולת לוואי הנלווית תמיד לפעולת הניקוי. לא ניתן להחזיק ספוג בלי שיסחטו ממנו נוזלים. לכן גם ר"ש, הסובר שדבר שאין מתכוון מותר, מודה שאסור לנקות עם ספוג.

משנה
 איך מטפלים בשאריות האוכל שנשאר על השולחן:
קליפות ועצמות: ב"ש: מותר להזיזם כרגיל.
ב"ה: מנערים את המגש שהם נמצאים עליו.
פרורים הקטנים מכזית, וכן תרמיל של אפונים ועדשים:
 מותר לטלטלם כיוון שהם ראויים למאכל בהמה.
ספוג לניקוי השולחן:
יש לו ידית אחיזה - מותר לנקות איתו.
אין לו ידית אחיזה - אסור לנקות בו משום סוחט.
בין כך ובין כך הוא אינו מוקצה.

רש"י: האיסור הנ"ל הוא רק לשיטת ר' יהודה האוסר סוג כזה של נולד. לפי ר"ש אין כאן בעיה של נולד והגרעינים מותרים בטלטול.

גרעיני תמרים
תמרים המיועדים לבהמה:
 מותר לטלטל את גרעיניהם בשבת כיוון שהיו מיועדים לבהמה בע"ש יחד עם הפרי.
תמרים המיועדים לאדם:
 אסור לטלטל את גרעיניהם בשבת כיוון שיועדו לבהמה רק בשבת אחרי שהפרי נאכל.
 איך טלטלו האמוראים גרעיני תמרים בשבת שמואל: שם את הגרעינים בפת וטלטלם אגב הפת.
 רבה: שם אותם בספל מים וטלטלם אגב הספל.
 רב הונא בר' ריכז אותם לערימה ואז הם הגעילו אותו והותרו בטלטול מדין גרף של רעי'.
 רב ששת: זרק אותם מעבר לשולחן.
 רב ששת ורב פפא: זרק אותם מעבר למיטה.

גרף של רעי - חכמים התירו לטלטל מוקצה אם הוא מסריח ומגעיל את האדם.

שבת קמג: (תחילת הפרק) עד קמד: (ש10)

ביאורי מושגים

עובדין דחול - חכמים אסרו פעולות מסוימות בשבת כיוון שהן פעולות הנעשות גם בימות החול. כמובן שלא כל פעולה הנעשית ביום חול נאסרה. כך למשל לא נאסרה אכילה בעזרת מזלג או שתיה בעזרת כוס.

הפעולות שנאסרו הן פעולות הדומות או קשורות לפעולות שנאסרו מהתורה. מאפיין זה יכול להיות **סימן** או **סיבה**: **סימן** - כיוון שפעולות אלו דומות לפעולות יצרניות - אנו מתייחסים גם אליהן כפעולות שאופיין הוא אופי חולי ולא אופי שבת.

סיבה - כיוון שפעולות אלו דומות לפעולות שנאסרו מהתורה אנו חוששים שאם אדם יתרגל לעשותן בשבת הוא עלול לעשות גם את המלאכות האסורות מהתורה.

משנה

חבית שנשברה

1. מותר להציל ממנה רק מזון של שלוש סעודות.
2. מותר להציע לאחרים להצטרף להצלה.
3. אסור לספוג את היין.

סחיטת פירות

1. אסור לסחוט פירות בשבת.
2. חכמים: פירות שזב מהם משקה - המשקה אסור.
ר' יהודה: אם הפירות מיועדים לסחיטה - המשקה אסור.
אם הפירות מיועדים לאכילה - המשקה מותר.
3. **ת"ק**: דבש שרוסק מע"ש ונזל בשבת - אסור.
ר"א: מותר.

חכמים אסרו לספוג יין, לטפח בשמן, וללקט פירות לתוך סל - משום 'עובדין דחול'.

במה נחלקו ר"י וחכמים:

1. **עולא**: בכל סוגי הפירות.
2. **שמואל א'**: זיתים וענבים - כולם אוסרים. שאר הפירות - מח'.
3. **שמואל ב'**: זיתים וענבים - כולם אוסרים. תותים ורימונים - מח'. שאר הפירות - כולם מתירים.

הגמרא מביאה ברייתא המחזקת את שמואל ב'. לפי הברייתא הזו לא רק שמשקים שיצאו משאר פירות מותרים, אלא גם מותר לכתחילה (לפי כולם) לסוחטם בשבת.

ר' יוחנן: הלכה כעולא כאשר: בזיתים ובענבים - הלכה כחכמים. בשאר הפירות - הלכה כר"י.

הישוב לשיטת ר' יהודה:

תירוצ א': יש להבין אחרת את ברייתא ב'. גם לפי ברייתא זו אם לא חשב - כאילו חשב למשקין.

תירוצ ב': ברייתא ב' מתייחסת לסלים עם חורים - שם המשקים הולכים לאיבוד ולכן לא חושבים עליהם (ולכן מותרים). ברייתא א' מתייחסת לכלים לא מחוררים - שם הם נשארים בכלי. ולכן מן הסתם האדם מעוניין בהם (ולכן אסורים).

הסתירה בדעת ר' יהודה

ברייתא א': אם לא חשב על הפירות - כאילו חשב למשקין.

ברייתא ב': אם לא חשב על הפירות - כאילו חשב לאוכלים.